

**DE
LIEFDESLIEDEREN
VAN
W.E.B. DU BOIS**

Honorée Fanonne Jeffers

**DE
LIEFDESLIEDEREN
VAN
W.E.B. DU BOIS**

ROMAN

Vertaald door Nhomy Mettendaf, Thalia Ostendorf,
Fannah Palmer, Catalien van Paassen en Nicole Seegers

MEULENHOF

Het Expertisecentrum Literair Vertalen en het Nederlands Letterenfonds faciliteerden bij deze vertaling een mentoraat van Roos van de Wardt.

ISBN 978-90-290-9567-9

ISBN 978-94-023-1847-0 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Love Songs of W.E.B. Du Bois*

Omslagontwerp: © Sara Wood, bewerkt door Pinta Grafische Producties

Auteursfoto: © Sydney A. Foster

Zetwerk: Pier Post

© 2021 Honorée Fanonne Jeffers

© 2023 Nederlandse vertaling Nhomy Mettendaf, Thalia Ostendorf, Fannah Palmer, Catalien van Paassen en Nicole Seegers en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

De uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Marianne Schönbach Literary Agency bv.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor James William Richardson junior
en Sidonie Colette Jeffers:
brother en sister,
hart en hart*

*En voor mijn moeder,
professor Trelle Lee James Jeffers,
die mij ons land
en onze gemeenschap gaf*

STAMBOOM

DE FAMILIE VAN MICCO CORNELL

Onbekende man, getrouwd met Nila Wind (1747-1797)

- Micco (Jonathan) Cornell (1764-1840)

Micco (Jonathan) Cornell, getrouwd met Mahala Norman (1766-1838)

- Bear Norman Cornell (1785-1845) en Jonathan Norman Cornell (1785-1846) (tweeling)
- Arthur Norman Cornell (1787-1847)
- Eliza Rose 'Lady' Cornell (1802-1870)

DE FAMILIE VAN AHGAYUH

Ahgayuh 'Aggie' Pinchard (1800-1865), getrouwd met Midas Pinchard (1798-onbekend)

- Tess Pinchard (1821-1865)

Tess Pinchard, getrouwd met Nick Pinchard (1817-onbekend)

- Eliza Two Pinchard (1840-1934) en Rabbit Pinchard (1840-1869) (tweeling)

Eliza Two Pinchard (later Freeman), getrouwd met Red Benjamin (later Freeman) (1845-1875)

- Sheba Liza-May Freeman (1861-1882)

Sheba Liza-May Freeman

- Clyde Nick Freeman (1877-1941) (naam vader onbekend)
- Benji Nick Freeman en Charles Nick Freeman (1878-1939) (tweeling, naam vader onbekend)
- Adam Nick Freeman (1880-1956) en Abel Nick Freeman (1880-1956) (tweeling, naam vader onbekend)

- Maybelline 'Lil' May' Victorina Freeman (1882-1918) (naam vader onbekend)

Maybelline 'Lil' May' Victorina Freeman, ongehuwde relatie met Thomas 'Big Thom' John Pinchard senior (1860-1924)

- Pearl Thomasina 'Dear' Freeman (1900-1987)
- Jason Thomas 'Root' Freeman (geb. 1907)

Pearl Thomasina 'Dear' Freeman, getrouwd met Henry John Collins senior (1905-1959)

- Miss Rose Collins (geb. 1920) en Henry John 'Huck' Collins junior (geb. 1920) (tweeling)
- Annie Mae Collins (geb. 1927)

Annie Mae Collins

- Pauline Ann Collins (geb. 1944) (naam vader onbekend)

Miss Rose Collins, getrouwd met Hosea Leroy Driskell (1910-1974)

- Roscoe Nick Driskell (1938-1966)
- Jethro Leroy Driskell en Joseph John Driskell (1939-1939) (tweeling, op jonge leeftijd overleden)
- Norman Hosea Driskell (geb. 1941)
- Maybelle Lee 'Belle' Driskell (geb. 1943)

Maybelle Lee 'Belle' Driskell, getrouwd met Geoffrey 'Geoff' Louis Garfield (geb. 1943)

- Lydia Claire Garfield (geb. 1966)
- Carol Rose Garfield (geb. 1969)
- Ailey Pearl Garfield (geb. 1973)

DE FAMILIE VAN SAMUEL PINCHARD

Samuel Thomas Pinchard (1785-1868), getrouwd met Eliza Rose 'Lady' Cornell (1802-1870)

- Victor Thomas Pinchard (1826-1891) en Gloria Eugenia Pinchard (1826-1859) (tweeling)

Samuel Thomas Pinchard, ongehuwde relatie met Mamie Pinchard (onbekend-1817)

- Nick Pinchard (1817-onbekend)

Victor Thomas Pinchard, getrouwd met onbekende vrouw

- Thomas John Pinchard senior (1860-1924) en Petunia May Pinchard (1860-1915) (tweeling)

Thomas 'Big Thom' John Pinchard senior, getrouwd met Sarah Marcia Dawson (1868-1888)

- Thomas John Pinchard junior (1888-1957)

Thomas 'Big Thom' John Pinchard senior, ongehuwde relatie met Maybelline 'Lil' May' Victorina Freeman (1882-1918)

- Pearl Thomasina 'Dear' Freeman (1900-1987)
- Jason Thomas 'Root' Freeman (geb. 1907)

Thomas John Pinchard junior, getrouwd met Lucille Anne Sweet (1885-1954)

- Cordelia Sarah Pinchard (geb. 1925)

Cordelia Sarah Pinchard, getrouwd met Horace Rice (1925-1982)

DE FAMILIE VAN ZACHARY GARFIELD

Zachary Pierre Garfield (1919-1979), getrouwd met Claire Mignonette Prejean (geb. 1920)

- Geoffrey 'Geoff' Louis Garfield (geb. 1943)
- Lawrence Garfield (geb. 1945)

Zij die in de duisternis liepen zongen liederen uit vervlogen tijden – Treurliederden – omdat hun harten uitgeput waren. En dus heb ik voor elke gedachte die ik in dit boek heb opgeschreven een fragment geplaatst, een niet-aflatende herinnering aan deze vreemde oude liederen waarin de ziel van de Zwarte slaaf tegen mensen sprak. Sinds ik kind ben, hebben deze liederen mij op een onwennige manier geraakt. Deze voor mij onbekende liederen kwamen, een voor een, vanuit het zuiden overgewaaid en toch herkende ik ze onmiddellijk als een deel van mij en mijn mensen.

– W.E.B. Du Bois, ‘Of the Sorrow Songs’

INHOUD

	<i>Stamboom</i>	7
LIED	17	
I	39	
	Droom en breuk	41
	De definities van arrogantie	58
LIED	75	
II	87	
	Wat te doen	89
	Toestemming om weg te gaan	114
	<i>Jingle bells</i> , verdomme	122
LIED	137	
III	153	
	De binnenlanden	154
	Schepselen in de tuin	163
	Fijne verjaardag	173
	Pecannotenbomen en mengelwerk	181
	Een gewijzigd verhaal	189
LIED	195	
IV	209	
	Brother-man-magie	211
	We zingen uw lof	221
	<i>Liberté, égalité, fraternité</i> , godverdomme	236
	Op deze plaats	244
	Feminisme, <i>womanism</i> , of weet ik veel	254
V	263	
	Deze bittere aarde	265
	Je bracht me het hoofd op hol	279

	Pak me die droom niet af	292
	Er is verandering op komst	301
	Toon respect, vrouw – Toon respect, man	313
VI	341	
	De discussie	343
	Stichtersdag	353
	De Dertig Dellen	360
	Reünie	369
	Ik heb honger	374
	Alle bijzondere mensen	383
	Nguzo Saba	395
LIED	407	
VII	427	
	Alleen voor jou	429
	De avond dat ik verliefd werd	438
	Tot mijn schatje thuiskomt	462
	Mijn gevoeligheid zit me in de weg	486
	Een huis is geen thuis	501
	Aan de andere kant van de wereld	508
VIII	521	
	Laat je niet van de wijs brengen	523
	Wat het ook is dat je erdoorheen sleept	526
	Ik heb mijn eigen auto nodig	538
	Douchen en bidden	548
	Je mag trots zijn	559
LIED	569	
IX	601	
	Welke Zwarte mensen ken jij?	603
	Mammy's, of hoe ze zich gedragen in Harlem	615
	Umoja, jonkie	625
LIED	633	
X	645	
	<i>The Peculiar Institution</i>	647
	Eerste persoon meervoud	657

	De Thrilla in Manila	666
	Ten blijke	677
	De tijd van een Zwarte vrouw	685
LIED	689	
XI	733	
	Wie weet dit nog?	735
	Nog meer witte mensen	744
	Mama's bijbel	753
	Net als Agatha Christie	761
	Niet gehaast	768
	Alle krachtige mensen	776
	De stemmen van kinderen	789
	<i>Dankwoord</i>	791
	<i>Tot slot</i>	794

LIED

Wij zijn de grond, het land. De tong die spreekt en over de namen van de doden struikelt terwijl hij zich waagt aan deze verhalen over de familielijn van een vrouw. Haar volk en haar aarde, haar bomen, haar water.

Wij kenden deze vrouw al voordat ze een vrouw werd. Wij kenden haar al voordat ze werd geboren: we zongen haar toe in de buik van haar moeder. We zongen toen, en we zingen nu.

We riepen deze vrouw terug door de jaren heen, naar de plek waar wij begonnen, naar onze prachtige nakomelingen die als scheuten met de seizoenen omhoogkwamen. Wij kennen haar gemengde volk. Weten hoe zij begonnen als volmaakte, geneuriede verzen. En nu gaan we terug door de eeuwen heen, naar het begin van haar lijn, naar een dorpje dat De-Plekte-Midden-van-de-Hoge-Bomen werd genoemd. En we beginnen bij een jongen, het kind dat alles op ons land zal veranderen.

Wacht.

We weten dat je vragen hebt, zoals: als we over de lijn van een vrouw gaan vertellen, waarom beginnen we dan bij een jongen? En we beantwoorden je verwondering als volgt: we hadden ook bij een vogelroep of een maisstengel kunnen beginnen. Bij een dennenappel of een dun groen twijgje. Al deze dingen leiden terug naar de lijn van deze vrouw, of we ze nou noemen of niet. Maar omdat ons verhaal geen rechte weg volgt – we reizen af naar andere plekken, hier en over het water – moeten we ons laten leiden door de tijd. Terug naar degene die als eerst langs een opvallende, grasrijke heuvel liep, op een speciale plek in het bos – en wij hebben zelf ook vragen, want ondanks onze deskundigheid kunnen we niet alles weten.

Dus vragen we of een kind dat zich zijn moeders gezicht niet kan herinneren, haar melk nog kan proeven. Kan het zich het water in haar binnenste nog herinneren? Kun jij die vragen beantwoorden? Nee, en wij ook

niet. Toch wijzen we je erop dat veel kinderen in een vrouw ontspringen, en daarom is het niet erg dat we bij een jongen beginnen.

Dus we gaan verder.

De jongen die Micco heette

De jongen leefde op het land van ons volk. Hier, in een Creek-dorp tussen de bredere stukken land langs de oevers van de Okmulgee en de Ogeechee, dicht bij de Oconee, die door het midden kroop. Hoewel Micco in het dorp wel speelkameraadjes had was hij een ongelukkig jongetje, omdat hij continu drie paar handen aan hem voelde sjoeren. Elke keer als dit gesjor begon voelde hij zich verward en verdrietig.

Het waren de handen van zijn vader, een Schotse hertenhuidenkooper genaamd Dylan Cornell. Het waren de handen van zijn moeder Nila, een Creek-vrouw uit de familie Wind, een van de families met de hoogste status in het dorp. De ouders van het jongetje leefden nog, maar de handen die het hardst aan hem trokken waren van een man die waarschijnlijk dood was, hoewel niemand dat zeker wist. Deze handen waren van de vader van zijn moeder, een man die op een dag in het dorp was verschenen.

Dit gebeurde in de jaren net na 1733, na de komst van James Oglethorpe en zijn schip vol Engelse kruimeldieven, die hij zijn 'waardige armen' noemde. Zij waren ter dood of tot dwangarbeid veroordeeld omdat ze een appel of een brood of iets anders onbeduidends hadden gestolen.

Toen Oglethorpe op ons land aankwam dacht hij een bondgenoot te hebben gevonden in Tomochichi, de leider van de Yamacraw, een andere stam op ons land.

Maar Oglethorpe had geen vriend gemaakt. Tomochichi had ook geen vriend gemaakt. Hij had enkel een pragmatische witte man ontmoet die vastberaden was zijn anker uit te werpen en een kolonie te stichten voor zijn Engelse koning. Tomochichi had wel eerder witte mannen gezien, dus hij wilde graag handeldrijven, iets wat al lange tijd werd gedaan. De Engelsen hadden deze paden al vaker bereisd, gingen al meer dan honderd jaar naar het noorden en het zuiden en het oosten en het westen. Tomochichi was een wijs leider en kon Oglethorpes hebzucht waarschijnlijk ruiken, maar hij had nooit kunnen weten wat erop zou volgen: onheil.

Slavernij was namelijk niet het eerste vergrijp tegen dit land. Dat was

hebzucht, en die hebzucht was niet te bedwingen. Er zouden nog meer witte mannen komen, vol begerigheid. En zij sleurden de Afrikanen mee die ze tot slaaf gemaakt hadden. De witte mannen zouden hun narigheid uitstrooien over degenen die aan hun ketens schudden. Deze witte mannen zouden die Afrikanen afrossen en uitputten en kleineren. Ze zouden hun kinderen verkopen en gezinnen uit elkaar halen. En deze witte mannen, die door Oglethorpe waren meegenomen, de mannen die in hun eigen land door hun eigen koning waren onderdrukt, vergaten de narigheid die ze hadden achtergelaten, de armoede, de onzekerheid. En nu rakelden ze deze narigheid weer op en droegen ze haar over op de Afrikanen.

En nu reiken we nog verder terug.

De grootvader van de jongen

De jongeman die de grootvader van Micco zou worden was een jaar of achttien, negentien toen hij naast de heuvel verscheen die de toegang markeerde van De-Plek-te-Midden-van-de-Hoge-Bomen.

De jongeman droeg geen schoenen, en zijn voetzolen waren ruw en veerelt. Zijn grijskleurige hemd en broek zaten vol kreukels, en zelfs degenen die ver weg stonden roken de schimmel in zijn kleren – wat logisch was, want toen iemand hem in het Engels vroeg hoe hij in hun dorp was beland, zei hij alleen dat hij al een tijdje onderweg was toen hij bij een rivier aan was gekomen. Daar merkte hij dat hij honger had, dus hij had geprobeerd om vanaf de oever een meerval te vangen, maar viel toen in de rivier. Hij praatte met zijn handen, maakte grote gebaren en drukte levendige emoties uit – vooral toen hij beschreef hoe hij in de rivier viel – en de dorpingen begonnen te lachen. Hij wilde ze niet beledigen, dus hij lachte met ze mee.

‘Waar kom je vandaan?’ vroeg een van de dorpsoudsten.

‘Daarvandaan.’ De jongeman wees vaag in de verte. Hij glimlachte nog wat breder, en toen de oudste hem nog een vraag stelde – waar ging hij naartoe? – zei de jongeman dat hij van plan was naar het zuiden te gaan.

‘Werkelijk?’ De oudste keek betekenisvol om naar zijn cohort, en de andere mannen hielden zijn blik vast.

Er volgde meer gepraat en meer gevraag. Maar toen de jongeman vertelde dat een heel kleine man, niet groter dan een kind, hem uit de rivier

had getrokken en hem door het bos naar de heuvel aan de rand van het dorp had gebracht, en dat de kleine man toen ineens was verdwenen, wierp de oudste zijn cohort een nieuwe, verraste blik toe. Wat was dít nu? Dit was een heel ander verhaal. Dus gingen de oudste en zijn cohort dicht bij elkaar staan en begonnen ze in hun eigen taal te fluisteren, terwijl de jongeman glimlachte en knikte alsof hij de flarden van de woorden die hij opving begreep. Hij begreep er helemaal niets van. De oudsten fluisterden over wat de jongeman had bedoeld toen hij zei dat hij op weg was naar 'het zuiden'.

Dat deden ze omdat de jongeman die in het dorp was beland Zwart was.

Daarom vermoedden de oudsten dat hij op weg was naar het land dat de Spanjaarden 'Florida' noemden, en dat hij op zoek was naar een bepaalde Seminole-stam. De mensen van De-Plek-te-Midden-van-de-Hoge-Bomen wisten veel over de Seminole, omdat de Seminole ooit deel hadden uitgemaakt van de Creek, totdat ze waren weggegaan om hun eigen gemeenschap te stichten. En de Seminole boden Zwarte mensen een toevluchtsoord door ze in hun dorpen te verwelkomen. Ze kregen ook kinderen met Zwarte mensen.

En als deze man met de schimmelige kleren op zoek was naar de Seminole, dan betekende dat dat hij niet vrij was.

Hoewel slavernij nog niet legaal was in het gebied dat Oglethorpe had gekoloniseerd – dat zou pas jaren later gebeuren – konden de Engelsen en Schotten de wet op bepaalde manieren omzeilen. En een van zulke sjoemelende mannen was de eigenaar van deze Zwarte jongeman, wat inhield dat er iemand naar hem op zoek zou kunnen gaan en dat er iemand problemen kon komen veroorzaken. Normaal gesproken zou dat betekend hebben dat de mensen van De-Plek-te-Midden-van-de-Hoge-Bomen de jongeman vastgrepen, hem over de Oconee terug naar het oosten brachten en een beloning ontvingen van zijn Engelse of Schotse eigenaar. Maar de jongeman had gezegd dat een heel kleine man hem uit de rivier had getrokken. Zou dat betekenen dat hij iemand van het 'kleine volk' had gezien? Dat waren bovennatuurlijke wezens die zich alleen in ernstige gevallen lieten zien. De kleine man zou niet blij zijn als deze uitverkoren jongeman werd verraden.

Terwijl de mannelijke oudsten overlegden probeerden ze de vrouwen uit het dorp, die elkaar aanstootten en giehelden, te negeren. De vrouwen bekeken de jongeman van top tot teen: hij was niet lang, maar hij was wel

buitengewoon aantrekkelijk. Hij had een hoog voorhoofd, en later zouden de dorpelingen erachter komen dat hij dit van nature had – hij trok de haren rond zijn haargrens niet uit, wat sommige mannen in het dorp wel deden. Het kroeshaar van de jongeman stond hoog overeind. Zijn diep-donkere huid was glad. Zijn spieren waren welgevormd. Zijn tanden waren zo wit als suikermais en zijn glimlach gaf zijn hele gezicht een warme gloed.

De oudere vrouwen keken naar de jongeman en dachten terug aan de tijd dat ze het maanhuis nog bezochten wanneer ze bloedden, aan de tijd dat hun borsten nog vooruitstaken en ze nog geen vetbuideltjes op hun buik hadden. En de jongere vrouwen, die de maan nog zagen, beeldden zich in dat ze boven op de jongeman rolden en hem fel bereden, als een krijger die ten strijde trekt.

De mannelijke oudsten weken weer uiteen, en hun leider vroeg de jongeman naar zijn naam.

‘Mijn naam is Kormantijn,’ zei hij.

Maar wij kunnen je vertellen dat de jongeman loog; dat was niet zijn echte naam.

En we kunnen je vertellen dat hij hier op ons land was geboren, maar dat zijn moeder aan de andere kant van het water was geboren. Zij was uit haar moeder geduwd op een plek in Afrika die de Engelsen ‘Goudkust’ noemden en waar zij al jaren in slaven en schatten en goederen handelden. De witte mannen hadden iets absurds bedacht en noemden de Afrikaanse mensen aan de Goudkust ‘Kormantijnen’. In de toekomst zou niemand meer weten waar deze term vandaan was gekomen of waarom de witte mannen hem hadden bedacht – alleen dat de witte mannen hadden besloten, zoals ze dat graag doen, dat de namen die zij bedachten voor de mensen die ze tegenkwamen de juiste waren. Dus wanneer de witte mannen handeldreven met de bewoners van de Goudkust: Kormantijnen. Wanneer de witte mannen een Goudkustvrouw als tijdelijke echtgenote namen: Kormantijnen. Wanneer ze deze mensen naar de kerkers dreven van de slavenforten aan de kust: Kormantijnen.

We kunnen je vertellen over de oorsprong van de grootouders van deze jongeman, en over de oorsprong van hún ouders, totdat we bij het begin aankomen van wat bekendstaat als de tijd. We kunnen je vertellen over de levens van goden – maar zeg eens eerlijk, wil je niet liever terug naar die charmante jongeman met die prachtige, diep-donkere huid?

Hij bleef langer dan een paar dagen in het dorp, want elke keer dat de jongeman aankondigde dat hij naar het zuiden wilde gaan, smeekten de oudsten hem te blijven. Ze wilden niet dat hij wegging. Elke keer dat er Schotse hertenhandelaars door het gebied trokken kwamen ze steevast het dorp in, en tegen de tijd dat deze handelaars op hun paarden binnenreden hadden de dorpelingen de jongeman, om wie ze inmiddels veel gaven, al verstoep. Uiteindelijk werd hij zo bemind en bewonderd dat hij door een Creek-gezin uit de familie Panter werd geadopteerd.

Zo kreeg de jongeman de naam 'Kormantijn-Panter'.

Een oom uit zijn adoptiefamilie leerde hem mannelijke vaardigheden, want zo gaat het bij de Creek. Hij leerde hem hoe hij gif op het water of een net moest gebruiken om kleinere vissen te vangen, en hoe hij de grotere kon vangen door ze in hun bek te grijpen. Hij moest de pijn van hun knauwen negeren. En Kormantijn-Panter vertelde zijn nieuwe oom dat hij dankbaar was voor deze vaardigheden, want op de plek waar hij vandaan was gevlucht had hij niet mogen leren hoe hij zichzelf van eten moest voorzien. Meer zei hij niet, en omdat Kormantijn-Panter altijd in verdrietige gedachten verzonken leek als hij het had over de tijd voordat hij naar het dorp kwam, vroeg de oom niet verder.

Kormantijn-Panter bleek moedig te zijn. Eén keer, tijdens het jagen, werd zijn oom aangevallen door een beer, en later zou de oom vertellen dat er een roodkleurige gedaante – een gedaante in de kleur van oorlog – zijn neef was binnengetreden om hem kracht te geven. Precies op het moment dat de beer op zijn oom afstoof, sprong Kormantijn-Panter op de rug van het dier, sneed zijn keel door en duwde de beer van zijn oom af voordat deze onder het gewicht zou bezwijken.

'Dat was link, hè?' De oom spuugde rood speeksel uit en lachte met zijn geadopteerde neef mee. Nadat ze de dode beer naar het dorp hadden gebracht genoot de familie van het gegrilde ribstuk, terwijl de oom over Kormantijn-Panters moed vertelde. Het verhaal zou nog vele jaren worden herhaald onder de dorpelingen. Toch kreeg Kormantijn-Panter de kans niet om zichzelf te bewijzen in een strijd, aangezien het dorp waar hij woonde een 'wit' dorp werd genoemd omdat het ervoor koos in vrede te leven. Andere dorpen in het Creek-genootschap geloofden in oorlog en werden 'rode' dorpen genoemd. De jongemannen uit die dorpen vergoeten bloed zonder erbij na te denken. Maar Kormantijn-Panter was wel een